

BUY SMART

Zaļais iepirkums – viedais iepirkums

Iepirkums un vides aizsardzība

Iekārtu, apgaismojuma, transporta un enerģijas iepirkuma vadlīnijas ar energoefektivitātes un vides kritērijiem

Vispārējs modulis

Atbalsta

www.buy-smart.info

Šīs vadlīnijas ir sagatavotas Eiropas projekta “Buy smart – Green procurement for Smart Purchasing” ietvaros, ko atbalsta programma „Saprātīga enerģija – Eiropai”

Izdevējs:

SIA Ekodoma
Noliktavas iela, 3-3
Rīga LV-1010
Latvija
ekodoma@ekodoma.lv, www.ekodoma.lv

Satura izstrāde:

Berliner Energieagentur GmbH, Germany
ENEA, Italy
Energiekontor, Sweden
SIA Ekodoma, Latvija
O.Ö. Energiesparverband, Upper Austria
SEVEn, Czech Republic
ZRMK, Slovenia

Sakārtojums un teksta sagatavošana:

SIA Ekodoma, Latvija

Datums:

2009. gada decembris

Atruna:

Par šīs publikācijas saturu pilnībā atbild autori. Tas ne vienmēr ataino Eiropas Komisijas

viedokli. Eiropas Komisija neatbild par jebkādu šajā dokumentā esošās informācijas pielietojumu.

Saturs

1.	Ievads	5
2.	Zaļā iepirkuma likumdošanas ietvars	7
2.1	Privāta sektora iepirkumi	7
2.2	Publiskais iepirkums	8
2.3	Ekodizaina direktīva	10
3.	Iepirkuma metodes un procedūras	12
3.1	Iepirkuma metodes	12
3.2	Iepirkuma procedūra	13
3.3	Vides un enerģijas kritēriji un prasības	14
3.4	Vides kritēriji dažādām iepirkuma fāzēm	14
3.5	Piedāvājumu vērtēšana	15
4.	Praktiskas instrukcijas	17
4.1	Tehniskās specifikācijas	18
4.2	Izmaksu efektivitātes aprēķins	18
5.	Atsauces	18

1. Ievads

Lai izpildītu Kioto protokola prasības, Eiropas Savienībai līdz 2012. gadam ir jāsamazina CO2 emisijas par 8%.

Aktivitātes šajā jomā, kas palīdz sasniegt uzstādītus mērķus, ietver gan atjaunojamu energoresursu izmantošanas veicināšanu, gan energoefektivitātes pasākumu īstenošanu ēkās, gan arī plašu zaļā iepirkuma principu ieviešanu valsts un privātu pircēju vidū.

Iepirkuma apjomu valsts un privātajā sektorā veido lielu daļu no jebkuras valsts gada iekšējā kopprodukta, piemēram, valsts sektors Eiropā gadā veic iepirkumus par 16% no kopējā ES IKP.

Valsts sektors ir lielākais profesionālais patērētājs un lielākais pakalpojumu pieprasītājs Eiropas Savienībā ar iepirkšanas jaudu ap 1 500 miljardiem eiro gadā. Kopā ar komerciestāžu iepirkšanas apjomiem profesionālo pircēju tirgus pozīcijas nemitīgi pieaug.

Iepirkumu lēmumi ietekmē ne tikai vidi, bet tiem ir nozīmīga ietekme uz produktu attīstību nākotnē. Nacionālajiem un reģionālajiem profesionālajiem iepircējiem, salīdzinot ar globāli strādājošajām ražotnēm, ir daudz mazāk līdzekļu, lai īstenotu savas idejas. Iespēja palielināt pircēju ietekmi – izņemot kā apvienot iepirkumu pasūtījumu paketes (tā saucamais „kooperatīvs iepirkums”) - ir pielietot energomarķējumus vai to noteiktus kritērijus.

ES Ilgtspējīgas attīstības stratēģija (2006. gads) kā mērķi ES dalībvalstīm nosaka sasniegt esošo zaļā iepirkuma līmeni, kurā atrodas ES labākās vides aizsardzība darbojošās valstis. Komisijas ziņojumā no 200. gada 16. jūlijā ir teikts, ka šis mērķis ir 50% no labāko dalībvalstu līmeņa, kas ir jāsasniedz sākot ar 2010. gadu.

Pēc PricewaterhouseCoopers izpētes, 7 Eiropas vislabāk attīstītas valsts vides aizsardzības ziņā (Green-7) – Savienotā karaliste, Austrija, Zviedrija, Somija, Dānija, Vācija un Nīderlande 2006.-2007. gados ir sasniegušas līmeni, kad 45% no iepirkumu summām tiek izlietoti atbilstoši zaļo publisko iepirkumu principiem. Par lielākām produktu grupām, kurās tika veikti iepirkumi, kļuva mēbeles, elektrība, papīrs, biroja un IT iekārtas. [Collection of statistical information on Green Public Procurement in the EU, PricewaterhouseCoopers 2008]

Energomarķējumi tiek izmantoti biroja un sadzīves tehnikai, IT iekārtam, apgaismojuma iekārtam un zaļai elektrībai. Pēdējo dažu gadu laikā Eiropā tika izstrādāti un aktīvi popularizēti daži iepirkuma instrumenti. Projekts „Buy Smart”, kur atbalsta Eiropas programma „Sapratīga enerģija - Eiropai”, ir projekta GreenLabelsPurchase turpinājums ar mērķi tālāk attīstīt, īstenot un popularizēt zaļā iepirkuma instrumentu energoefektīvu un zaļāku produktu iegādei valsts un privātās iestādēs. Šo instrumentu pamatā ir iepriekš izstrādātas vadlīnijas, tehniskās specifikācijas un aprēķinu instrumenti.

Šīs vadlīnijas mērķis ir piedāvāt informāciju un padomus par iepirkuma procesiem, ietverot likumdošanas un praktisku informāciju.

Energoefektivitātes un klimata aizsardzības jautājumu iekļaušana iepirkumu procedūrā, kas ir vispārējas vides pārvaldības sistēmas vai viena atsevišķa iepirkumu procesa daļa ir ne tikai svarīgs pasākums vides stāvokļa uzlabošanai, bet arī līdzeklis, kas palīdz atbalstīt ilgtspējīgas ekonomikas izveidi. Šīs vadlīnijas piedāvā uzticamu atbalstu enerģijas saglabāšanas potenciāla uzlabošanai.

Šīs vadlīnijas ir paredzētas:

- profesionāliem publiskiem un privātiem pircējiem un iepirkšanas aģentiem,
- vides programmu īstenotājiem un
- konsultantiem

kas saprot iekārtu un enerģijas iepirkšanas svarīgumu kā instrumenta klimata aizsardzībai, ilgtspējīga biznesa vadīšanai un kas īsteno to saskaņā ar savam iespējām.

Vadlīnijas satur:

- likumdošanas informāciju par iepirkumu procedūrām, kas ietver vides aizsardzības aspektus;
- apskatu par iespējām integrēt attiecināmus vides un enerģijas kritērijus iepirkumu procedūrās;
- informāciju par atbilstību likumdošanas ierobežojumiem;
- iespējas integrēt vides aspektus dažādos iepirkuma procedūras soļos;
- praktiskais „soli-pa solim” piemērs par zaļā iepirkuma īstenošanu.

Vispārējs vadlīniju modulis daļa apraksta dažādu organizācijai vai uzņēmumam nepieciešamu produktu iepirkumu procedūru. Ir izstrādāti dažādi moduli, kas satur informāciju par konkrētu produktu grupu iegādi: „Biroja tehnika”, „Sadzīves tehnika”, „Apgaisojums”, „Zaļā elektrība”, „Transports” un „Ēku konstrukciju būvelementi”, un kas var būt pielietoti jūsu uzņēmuma individuālām vajadzībām.

Galvenā vadlīniju daļa ir energomarķējumu apskats, jo potenciālas enerģijas patēriņa samazināšanas iespējas ietver vides priekšrocības, kas ir bieži saistīti ar ekonomisku izdevīgumu. Procedūru paplašināšana ar vides kritērijiem (vides marķējumu prasībām) ir nenoliedzami iespējama un vēlama. Šim nolūkam mēs nodrošinām literatūru sarakstu par vides iepirkuma tēmām šīs vadlīnijas beigās.

2. Zaļā iepirkuma likumdošanas ietvars

Iepirkumu instrukcijām nacionālajā un starptautiskajā līmenī ir jāpalielina dažādu piegādātāju konkurence bez jebkādu privilēģiju piešķiršanas un diskriminācijas. Tāpēc to mērķis ir caurskatāmi un pārbaudāmi apstākļi, kas nodrošina labāko cenu un veiktspējas attiecību visos pirkumos. Instrukcijas atbalsta brīvu tirdzniecību starp valstīm un palielina piegādātāju konkurenci.

2.1 Privāta sektora iepirkumi

a) Privātos uzņēmumus neierobežo normatīvie akti kā publisko sektoru..

Privātuzņēmumiem savās iepirkumu procedūrās nav obligāti jārikojas kādu iepirkumu tiesisko regulējumu ietvaros. Vides aizsardzības pasākumi un optimizēta enerģijas un materiālu izmantošana parasti ir cieši saistīta ar ekonomiskām priekšrocībām un palielina konkurētspēju. Tomēr nav tiesisku pienākumu vai ierobežojumu šādu kritēriju ievērošanai privātajā iepirkumā.

Izņēmumi ir uzņēmumi vai projekti, kuru lielākā daļa (vairāk nekā 50%) tiek finansēta no valsts vai kas darbojas kā publisks iepircējs. Lai izvairītos no konkurences kropļošanas iepirkumu procedūrās, viņiem ir jādarbojas Eiropas un nacionālo iepirkumu tiesību aktu ietvaros.

b) Ja uzņēmumi strādā ar vides vadības sistēmām, iepirkumu procedūrās ir vēlami vides kritēriji.

Vides vadības sistēmas nosaka starptautiskie standarti (ISO 14001) un ES regula (EMAS). Eiropas Savienības vides vadības sistēmas mērķis ir veicināt videi draudzīgas aktivitātes, produktus un pakalpojumus un to ilgtspējīgu realizāciju. Iesaistītajiem uzņēmumiem ir jāiekļauj šie vides mērķi to korporatīvajā vadībā. Ilgtspējīgs iepirkums ir vienkāršākā vides vadības sistēmas daļa, un nākotnē tas var tikt daudz vairāk izmantots privātos uzņēmumos.

2.2 Publiskais iepirkums

Publiskajā iepirkumā ir jāievēro noteiktie normatīvie akti. Juridisko ietvaru regulē nacionālie un Eiropas budžeta un konkurences tiesību akti, un tie paredz:

- valsts un pašvaldību naudas ekonomisku lietojumu,
- dažādu priekšrocību nodrošināšanu vai korupcijas novēršanu.

Zemāk minētie publiskā iepirkuma principi saistībā ar ekoloģiskajiem kritērijiem ir noteikti kā pamatprasības.

a) Publiskā sektora iepirkšanas aģentus ierobežo iepirkumu procedūras saistības

Iepirkumu direktīvu pamatprasības ir noteiktas ar primārajiem tiesību aktiem un satur nediskriminācijas, vienlīdzīgas attieksmes, atklātības un konkurences principus. Turklāt dažas ES direktīvas nosaka publiskā iepirkuma juridisko ietvaru. Direktīva 2004/18/EK, kas aizstāja direktīvu 93/36/EEK, ir viena no tām. Iepirkuma noteikumi ietver darba izpildītāju izvēles un piedāvājumu vērtēšanas instrukcijas.

Iepirkumu direktīvas attiecas uz visiem publiskajiem piegādes līgumiem. ES instrukciju ieviešanas panti attiecas uz pasūtījumiem, kas sasniedz noteiktu sliekšni. Instrukciju mērķis ir atvērt starptautiskos tirgus un palielināt konkurenci. Turklāt iepirkumos ir jāizvairās no diskriminācijas, tāpēc tiem jābūt atklātiem. Vēl publiskā iepirkuma aģentiem ir jāizmanto publiskās vadlīnijas.

Iepirkumu instrukcijas ir jāpārņem reģionālajā, valsts, pašvaldību līmenī un publisko tiesību juridisko personu (organizāciju, institūciju) līmenī. Iepirkumu instrukcijas attiecas arī uz privāttiesību juridiskajām personām, kas ir valsts veidotas vai kurās valstij pieder daļu vairākums (piemēram, slimnīcas, publiskie atkritumu likvidēšanas uzņēmumi, dzīvojamais sektors). Tās ir bezpeļņas organizācijas un darbojas sabiedrības interesēs.

b) Publiskajam iepirkumam ir jābūt izsludinātam nacionālajā līmenī

ES līguma principi tiek izmantoti, ja iepirkuma vērtība ir zemāka par sliekšni, lai nodrošinātu caurskatāmību, atklātu procedūru un godīgu konkurenci starp piegādātājiem. Slēgta iepirkuma vai sarunu procedūra ir iespējama tikai noteiktos apstākļos, kas paredzēti nacionālajos tiesību aktos (skat. 3.1.nodaļu).

c) Publiskie pasūtījumi ar specifisku sliekšni ir jāizsludina visā Eiropas Savienībā

Valsts un pašvaldību struktūrām ir jāievēro ES direktīvas, kas nosaka Eiropas iepirkumu procesu publiskā iepirkuma līgumiem par būvdarbiem, piegādi un pakalpojumiem virs noteiktajiem sliekšņiem. Šie sliekšņi [Labojums 8.1. no 01/01/2010] ir:

- būvdarbu līgumiem: 4,845,000 €
 - piegādes un pakalpojumu līgumiem, ko slēdz
 - publiskie iepircēji 193.000 €
 - federālās valdības iestādes 125.000 €
 - enerģijas, ūdens un transporta pakalpojumu sniedzēji 387.000 €.

d) Vides aspektu ievērošana iepirkumu procesā atbilst piemērojamajiem nacionālajiem un Eiropas tiesību aktiem

ES direktīva 2004/18/EC ir pamats vides aspektu ievērošanai piešķiršanas procedūrā. Ir dažādas šo aspektu iekļaušanas iespējas (skat. e līdz g).

Iepirkumu lēmumos var tikt ņemti vērā tādi instrumenti kā enerģijas vai vides marķējumi. Papildu izmaksas, ko rada vides saderība, pārsvarā ir akceptējamās, ja tās tiek saistītas ar izmaksu ietaupījumiem īstermiņā un ilgtermiņā.

Turklāt iepircējs var brīvi noteikt pieņemšanas kritērijus, ja tie atbilst ES līgumam, ES principiem un ja tie ir objektīvi, caurskatāmi un nediskriminējoši. Šie principi ir visu nacionālā un Eiropas līmeņa konkursu izsludināšanas pamats. Tā nacionālie iepirkumi ir līdzīgi Eiropas iepirkumu procesam.

e) Vides aspekti

Specifikācijas ļauj iepirkuma procedūrās iekļaut vides aspektus. Tās satur sniegtā pakalpojuma veidu un sarežģītību. Specifikāciju prasībām ir jābūt saistītām ar noteikto mērķi un jābūt oficiāli iekļautām konkursa dokumentos. Neatbilstība noteiktajiem kritērijiem nozīmē izslēgšanu no piešķiršanas procedūras.

Izsludinot videi draudzīgu konkursu, lai noteiktu redzamās un neredzamās prasības, kā obligāta var tikt noteikta īpaša ražošanas procedūra, piemēram, elektrības ražošana no atjaunojamajiem resursiem. Obligātā marķējuma, piemēram, ES marķējuma, esamība var tikt tieši iekļauta prasību aprakstā. Brīvprātīgie enerģijas un vides marķējumi var tikt izmantoti, lai pārbaudītu tehniskās veiktspējas prasības. Tiek atzītas arī citu atbilstības kritēriju pārbaudes.

f) Pieņemšanas kritēriju vides aspekti

Pieņemšanas kritēriji ir līdzeklis, lai novērtētu vides ekonomiskāko piedāvājumu un nodrošinātu iepirkējam priekšrocības, piemēram, vides vadības un audita plāniem. Tiem ir jābūt saistītiem ar iepirkumu, un to svarīguma pakāpe ir jānosaka līguma specifikācijā, lai nodrošinātu nediskriminējošu attieksmi pret pretendentiem.

Var tikt noteikti arī ar vidi saistīti pieņemšanas kritēriji. Salīdzinoši dārgas biroja iekārtas mazs jaudas izlietojums un mazas CO2 emisijas (izmantojot zaļo elektrību) ir piedāvājuma papildu aspekti. Ar vidi saistītiem pieņemšanas kritērijiem ir jāatbilst konkrētās institūcijas vides mērķiem. Tā ir iespējams izvairīties no nederīgiem kritērijiem.

g) Visekonomiskākā piedāvājuma novērtēšana

Ir 2 piedāvājuma pieņemšanas alternatīvas. Pirmkārt, ir iespējams izvēlēties viszemākās cenas piedāvājumu, kas atbilst minimālām prasībām. Otrkārt, var izvēlēties saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu izdevīgas cenas un veiktspējas attiecības ziņā. Šeit tiek ņemtas vērā visas produkta vai pakalpojuma dzīves cikla izmaksas (piemēram, enerģija, uzturēšana, likvidēšanas izmaksas). Tā var tikt atklātas slēptās turpmākas izmaksas, un tas var veicināt zemākas cenas piedāvājuma atzīšanu par visneekonomiskāko. Tiek ņemtas vērā tikai produkta dzīves cikla izmaksas, sākot no piedāvājuma izvērtēšanas līdz veiktspējas beigām. Ārējās izmaksas, kā kaitējums videi, netiek ņemtas vērā nosakot vides ekonomiskāko piedāvājumu.

Pēdējā saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma noteikšanas alternatīva ir vēlama, jo tā ir racionāla un vērsta uz izmaksu ietaupījumu, kas īpaši ir svarīgi publiskajām institūcijām.

2.3 Ekodizaina direktīva

Ekodizaina direktīva 2009/125/EC, kas ir stājusies spēkā 2009. gada oktobrī, nosaka ietvaru prasību noteikšanai enerģijas izmantojošu un ar enerģiju saistītu produktu enerģijas un vides izpildījumam. Tas ietver sevī produktu vides izpildījuma uzlabošanas ieviešanu, ieviešot likumdošanas prasības tādiem būtiskiem enerģijas patēriņa kritērijiem kā enerģijas patēriņš gatavības režīmā un izslēgtā režīmā, enerģijas patēriņa samazināšana produkta dzīves cikla laikā, un citiem.

Ieviešot dažādus mērķus, kritērijus un pasākumus, Ekodizaina direktīva virzīs produktu ražotājus uz pārēju uz ilgtspējīgu produktu ražošanu, tādējādi investējot siltumnīcas efektu izraisīto gāzu samazināšanā un klimata uzlabošanā.

Direktīva ietver prasību ražotājiem un piegādātājiem nodrošināt patērētāju ar vides un enerģijas patēriņa informāciju, lai nodrošinātu labāku iespējamu produkta pielietošanu enerģijas patēriņa un vides izpildījuma ziņā. Direktīvas darbība ietekmēs galvenās produktu grupas: apgaismojums,

sadzīves iekārtas, elektromotorus u.c.

Nosacījumi un kritēriji, kas tiek nodrošināti direktīvas ietvaros, palīdzēs uzlabot zaļā iepirkuma procedūru prasības, pielietojot tos kopā ar kritērijiem, kas tagad ir pamatoti ar enerģijas un vides marķējumu prasībām.

Papildus informācijai:

<http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/sustainable-product-policy/ecodesign/>

3. Iepirkuma metodes un procedūras

Atkarībā no produkta vai pasūtījuma vērtības ir piemērojamas dažādas piešķiršanas metodes. Tādējādi ekoloģiskos kritērijus iepirkumu procedūrās var iestrādāt dažādi. Šeit mēs parādīsim iepirkumu procedūru, lai parādītu vides kritēriju iekļaušanu tās atsevišķās fāzēs.

Turpmākie apsvērumi attiecas uz atklātām procedūrām. Privātie iepircēji var brīvi ieviest atklātās procedūras regulējumus savos uzņēmumos.

3.1 Iepirkuma metodes

Publisko iepirkumu aģentiem ir jāseko iepirkumu procedūru un līgumiskajām prasībām, kas ir noteiktas nacionālajās iepirkumu direktīvās. Ja pasūtījuma summa ir virs noteiktajiem sliekšņiem, tad uz to attiecas Eiropas Savienības iepirkumu tiesību akti, kas nosaka Eiropas Savienības līmeņa iepirkumu procedūru.

Eiropas konkursu direktīva paredz trīs piešķiršanas metodes:

- atklāta procedūra,
- slēgta procedūra,
- sarunu procedūra.

a) Atklāta procedūra

Parasti valsts un pašvaldību iepirkumu konkursi tiek izsludināti publiski. Tādēļ iepircējs izsludina konkursu Eiropas Savienības līmenī Interneta vietnē <http://ted.europa.eu>. Piedāvājumus var iesniegt visi interesenti, kamēr tiek nodrošināta neierobežota sacensība. Ar vidi saistīti kritēriji var tikt integrēti konkursa dokumentos atbilstoši tiesiskajam ietvaram.

b) Slēgta procedūra

Slēgtā procedūra ir iespējama tikai noteiktos apstākļos. Šajā iepirkumu procedūrā var piedalīties tikai ierobežots uzņēmumu skaits. Iespējamo pretendentu grupa var tikt noteikta, iepriekš izrādot interesi vai publiskās sacensības līdzekļiem, lai sašaurinātu potenciālo pretendentu skaitu pēc atbilstības pārbaudes. Lai pieņemtu piedāvājumu, ir jāaptaujā vismaz trīs līdz pieci atbilstoši dalībnieki. Šai procedūrai ir tādas pašas prasības vides kritēriju izmantošanai kā atklātajā procedūrā.

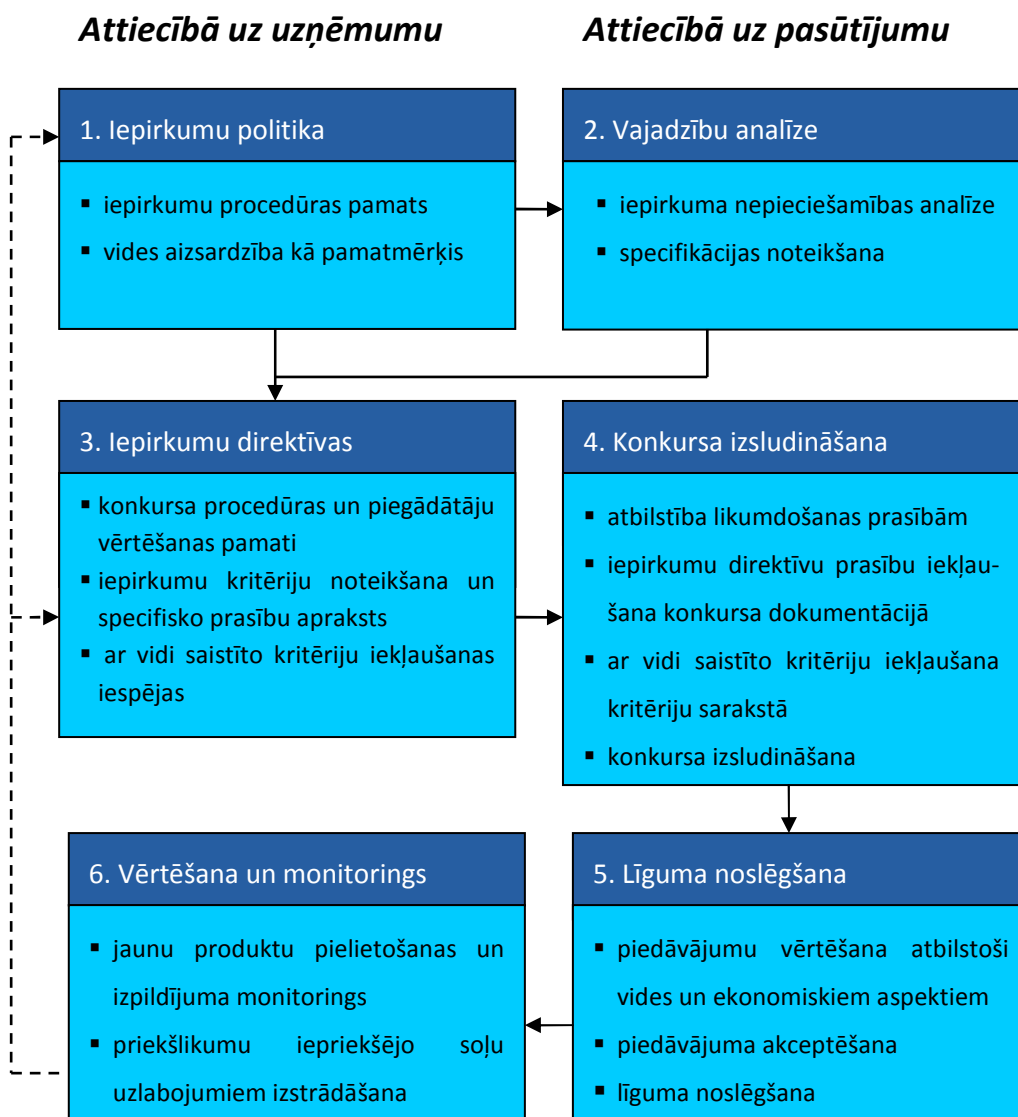
c) Sarunu procedūra

Pircējs var brīvi izvēlēties starp iepirkumu metodēm, ja tiek ievērotas iepirkumu direktīvu pamatprasības. Procedūra ir jāveic ar vai bez iepriekšējas izsludināšanas un/vai publiskas sacensības. Iepirkuma prasību sastāvs ir jāpārrunā ar izvēlētajiem uzņēmumiem.

Vienkāršotas konkursa darbības ir iespējamas tikai konkrētos gadījumos. Iepriekš noteiktajai secībai (ja iespējams, publiska konkursa izsludināšana) jāgarantē plašu sacensību un procedūras atklātumu. Detalizētākas informācijas saņemšanai iesakām apmeklēt Interneta vietni <http://simap.europa.eu>

3.2 Iepirkuma procedūra

Īpašu iepirkumu process ir nostiprināts konkrētās institūcijas iepirkumu politikās. Šī saikne ir parādīta zemāk esošajā shēmā, kas attēlo iepirkuma procedūru soli pa solim.

1.attēls. Publisko iepirkumu procedūra [izveidots pamatoties uz informācijas, ko nodrošina Berliner Energieagentur GmbH: IGÖB 2000]

3.3 Vides un enerģijas kritēriji un prasības

Izstrādātas iepirkuma procedūras pirmā fāze balstās uz prasībām, kas ir ievesti tajā kritēriju piedāvāto produktu vērtēšanai veidā.

Prasības bieži attiecās uz produkta vides un enerģijas īpašībām.

Prasības un kritēriji tika rūpīgi izvēlēti pamatojoties uz izpēti-analīzi par esošiem enerģijas un vides marķējumiem, kas tika veikta GreenLabelsPurchase projekta ietvaros. Marķējumi Eiropas Savienībā tiek izmantoti kā papildu instruments enerģijas samazināšanas veicināšanai produkta izmantošanas laikā un palīdz patērētājiem pieņemt lēmumu izvēlēties produktu no tirgū piedāvātā klāsta.

Katra produkta grupas vadlīnijas satur to marķējumu aprakstu, kas tika izmantoti kā pamats katrā konkrēta produkta specifikāciju izstrādei.

3.4 Vides kritēriji dažādām iepirkuma fāzēm

Ar vidi saistīti kritēriji var tikt izmantoti dažādās iepirkuma fāzēs (1.attēls). Šīs iespējas ir raksturotas zemāk.

1. Iepirkumu politika

Ir vēlams iepirkumu politikā iekļaut vadības politikas galvenos principus pirms konkrētā iepirkuma sākuma. Visatbilstošākās vadlīnijas jau ir iestrādātas iepirkumu politikās gadījumos, kad uzņēmums vai institūcija strādā ar vides vadības sistēmu vai nopietni ņem vērā vides mērķus. Vides kritēriji ir vēl svarīgāki piešķiršanas laikā, jo tos atbalsta uzņēmuma vadība

2. Vajadzību analīze

Šeit tiek izskatīta iepirkuma nepieciešamība un tā sarežģītība. Tādā veidā tiek izpētītas iespējamās produkta iepirkšanas alternatīvas, piemēram, veco ierīču remonts vai jauna produkta noma, kā arī efektivitātes uzlabošanas pasākumi un videi draudzīgu aspektu sinerģija. Kritiska un precīza vajadzību analīze ir viens no vissvarīgākajiem soļiem videi draudzīga iepirkuma virzienā

3. Iepirkumu direktīvas

Visa uzņēmuma tehniskās, ekonomiskās un ekoloģiskās prasības pret produktu ir noteiktas uzņēmuma iepirkumu direktīvās. Raksturlielumiem ir jābūt precīzi noteiktiem un ekonomiski izmērāmiem. Tāds veiktspējas indikators kā "labvēlīga ietekme uz vidi" ir pārāk nekonkrēts. Pieļaujамie ekoloģiskās veiktspējas indikatori ir, piemēram, ierīču ūdens un jaudas aptuvenais patēriņš un

uzturēšanas un likvidēšanas izmaksas. Individuālo kritēriju svarīgums var tikt izvērtēts atsevišķi.

Var tikt iekļauti arī konkrētu marķējumu kritēriji. Obligātos marķējumus var ņemt vērā tieši kā minimālās prasības. Brīvprātīgo marķējumu gadījumā var tikt prasīta tikai atbilstība galējām vērtībām, lai nepārkāptu nediskriminācijas principu.

Iepirkumu direktīvām ir jāsatursaimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izvērtēšanas bāze. Tā ietver darbības izmaksu analīzes un dzīves cikla izmaksu novērtējuma shēmas.

4. Konkursa izsludināšana

Iepirkumu direktīvas ar noteiktiem veiktspējas indikatoriem ir jāiekļauj konkursa dokumentos, un, ja nepieciešams, tās ir jāuzskaita. Prasības, kas skar personālo datoru tīkla spēju, var tikt ņemtas vērā, tāpat kā energoefektivitātes kategorijas mājsaimniecības ierīcēm.

Ir iespējams tieši iekļaut papildu prasības jau izstrādātajos iepirkuma dokumentos. Vispārējās vides specifikācijas var tikt izmantotas dažādām ierīču klasēm, ja iepirkumu procesā tiek iekļauti vairāki ar vidi saistīti kritēriji.

5. Piešķiršanas procedūra

Vispirms ir jānosaka, vai piedāvājums atbilst minimālajām prasībām (obligātie kritēriji). Piedāvājumu var izvērtēt, analizējot darbības izmaksas. Elektrības un darbības izmaksu aprēķina metodes tiek noteiktas pirms konkursa izsludināšanas. Lai salīdzinātu dažādus piedāvājumus, šo vadlīniju 6 moduļos ir pieejami vairāki kalkulācijas līdzekļi. Videi draudzīgā iepirkumā, lai pieņemtu piedāvājumu, tiek ņemts vērā darbības izmaksu kritērijs.

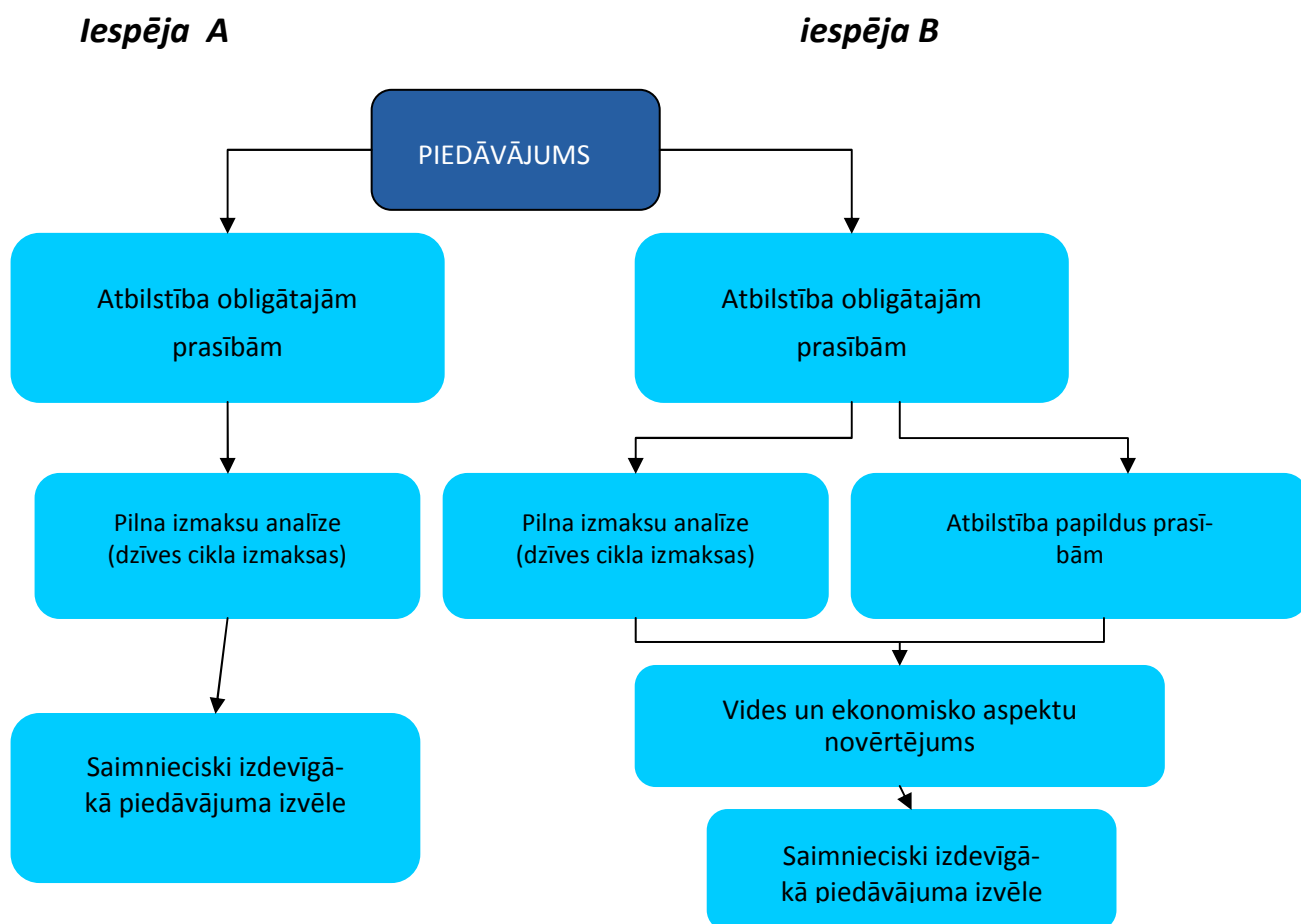
Cita iespēja vides un/vai enerģijas kritēriju integrēšanai ir obligāto un papildu vērtību iekļaušana konkursa paziņojumā. Piedāvājums tiek akceptēts, ja atbilst visiem obligātajiem kritērijiem pēc papildu kritēriju novērtēšanas saistībā ar citiem kvalificējošiem faktoriem vides ekonomiskākā piedāvājuma noteikšanai.

3.5 Piedāvājumu vērtēšana

Ir jāizvēlas vides ekonomiskākais piedāvājums, kas atbilst izvirzītajām prasībām. Dzīves cikla izmaksas (šeit sevišķi enerģijas izmaksas un CO2 samazināšanas izmaksas) papildus piedāvājuma cenai (A variants 2.attēlā) ir pirmais vides ekonomiskākā piedāvājuma novērtējuma solis, ja vides intereses tiek nopietni ņemtas vērā. Dzīves cikla izmaksas saistībā ar aktīvu izmaksām sniedz papildu instrumentu ilgtspējīgai biznesa vadībai.

Konkursa aicinājumos var tikt iestrādāti papildu ar vidi saistīti kritēriji, kas neiekļaujas augstāk aprakstītajā procedūrā. Tie var tikt iekļauti gan kā obligātie kritēriji (minimālās prasības), gan kā

papildu kritēriji, lai kā indikators sekmētu labāku biznesa īstenošanu. Lai noteiktu labāko piedāvājumu, tiek ņemti vērā papildu kritēriji, balstoties uz to svarīgumu, tāpat kā dzīves cikla izmaksas augstāk. Kā ir parādīts B iespējā 2.attēlā, kopumā obligāto un papildu kritēriju kombinācija ir ļoti lietderīga.

2.attēls. Piedāvājumu vērtējums saskaņā ar dažādām iespējām

Ja aprēķinos tiek iekļautas ar enerģiju saistītās vides intereses, tad ir jāņem vērā zemāk minētie faktori:

- piegādātājam ir jānorāda produktu maksimālās jaudas un enerģijas patēriņu aprēķiniem;
- tādiem faktoriem kā izmantošanas laiks gadā dažādos darbības stāvokļos ir jābūt reāli izmērāmiem un, ja iespējams, pārbaudāmiem praksē;
- tehniskie līdzekļi enerģijas patēriņa samazināšanai būtu jāņem vērā, ja tas ir iespējams, piemēram, enerģijas vadība personālajos datoros un automātiskās izslēgšanas funkcija.

Vides kritēriju iekļaušana ir balstīta uz obligāto kritēriju (arī minimālo kritēriju) un kritēriju, kas veicina daudz labāku piedāvājuma novērtēšanu, noteikšanu.

a) Obligātie kritēriji. Šie kritēriji ir iekļauti specifikācijās, un pretendentiem ir jāatbilst (piemēram, elektroierīču maksimālā jauda). Neatbilstība obligātajiem kritērijiem izslēdz piedāvājumu no konkursa. Šī procedūra prasa stingru atbilstību galvenajiem vides kritērijiem.

b) Mērķkritēriji. Šie kritēriji tiek novērtēti ar punktiem un piešķiršanas procesā tiek ņemti vērā kopā ar citiem piešķiršanas kritērijiem. Kopējais papildu kritēriju punktu skaits (kopā ir iespējami 100%) rāda atbilstības līmeni vides raksturlielumiem, tādiem kā pārstrādes iespēja vai energoefektivitāte. Tie tiek iekļauti piedāvājumu vērtēšanā atkarībā no tiem piešķirtās svarīguma pakāpes. Tā ekonomiskās un vides intereses var tikt atbilstoši izvērtētas.

Kopumā vides interesēm ir liela ietekme pat bez atbilstības obligātajiem kritērijiem, ja tie tiek novērtēti ar lielu punktu skaitu kā papildu kritēriji. Tā iekārtas, kas neatbilst noteiktam kritērijam, var turpināt piedalīties konkursā, kamēr vides raksturlielumu summa ir pārliecinoša. Tomēr, izmantojot šo pieeju, uzņēmuma mērķis var netikt pilnībā sasniegts.

4. Praktiskas instrukcijas

Vides, enerģijas, kvalitātes un citi kritēriji tiek izmantoti piedāvājumu izvērtēšanai, integrējot tos tehniskajās specifikācijās kā obligātas vai papildu prasības atkarībā no procedūras sarežģītības izvēles.

Obligātie kritēriji nosaka obligātas prasības pieprasītiem produktiem. Piegādātāja nespēja piedāvāt produktu, kas atbilst pieprasītiem kritērijiem automātiski izslēdz viņi no iepirkuma konkursa.

Neobligātie (mērķkritēriji) nodrošina papildus punktus piegādātāja piedāvājumam, ja iepirkumu konkursā tiek izmantota sarežģīta tehniskas specifikācijas procedūra. Punkti tiek piešķirti izejot no svarīguma līmeņa, ko piešķir pircējs kādai produkta vēlamai īpašībai. Maksimāli iespējamais papildus punktu skaits ir 100, kas nozīmē, ka piedāvātājs produkts atbilst visām prasībām.

Lai veiktu zaļā iepirkuma procedūru, lūdzam sekot šiem soļiem:

- Izvēlēties vienkāršu (iespēja A) vai sarežģītu (iespēja B) iepirkuma procedūru.
- Izsūtiet izvēlētiem piegādātājiem ielūgumu piedalīties iepirkumu konkursā un nepieciešamas preces tehnisko specifikāciju. Norādiet, ka piedāvājumiem jāatbilst obligātajiem kritērijiem, pretējā gadījumā tie tiks izslēgti no konkursa. Esiet pārliecināti, ka konkursa organizācija atbilst vietējas likumdošanas prasībām.
- Izvēlēties piedāvājumu, kas atbilst obligātajiem un likumdošanas prasībām.

- Pielietojiet aprēķina instrumenti, lai aprēķinātu saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu: ievadiet informāciju, kas attiecas uz produkta izmantošanu (jāaizpilda ailes lapā „dzīves cikla izmaksas”); ievadiet informāciju no tehniskās specifikācijas par atbilstību obligātiem kritērijiem un saņemto punktu skaitu (iespējā B) „saimnieciski izdevīgākais piedāvājums” lapā. Instrumentā iestrādātas formulas aprēķinās saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu, kas atbilst visām iekļautām prasībām, kas ir Jūsu konkursa uzvarētājs.

Instrumenti (tehniskās specifikācijas un aprēķinu instrumenti) visām produktu grupās ir pieejami lejupielādei projekta mājas lapā www.buy-smart.info.

4.1 Tehniskās specifikācijas

Ar specifikāciju palīdzību var ņemt vērā vides aspektus, kas šīs rokasgrāmatas kontekstā ir noteikti ar uzsvaru uz energoefektivitāti un klimata aizsardzību. Specifikāciju ideja ir balstīta uz Austrijas iepirkumu biroja pārbaudes lapām.

Kā jau tika aprakstīts, ir iespējams iekļaut vides un/vai enerģijas kritērijus konkursos kā obligātos un papildu kritērijus. Šī iespēja tika arī izmantota specifikācijās. Obligāto kritēriju ievērošana ir rūpīgi jāuzrauga. Atbilstība papildu kritērijiem var tikt novērtēta ar atbilstības punktiem, attiecīgi izvērtējot. Punktu skaits (maksimālais sasniedzamais punktu skaits) tiek norādīts kolonnā “mērķkritēriji”. Punktu summa ir 100, un tas apzīmē 100% no papildu kritērijiem. Iespējamā izvērtēšana un punktu piešķiršana ir jau reģistrēta kā paraugs, bet var tikt pielāgota saskaņā ar katra iepirkumu biroja izvēli.

4.2 Izmaksu efektivitātes aprēķins

Piedāvājuma izmaksu efektivitāte nav atkarīga tikai no preces cenas, bet arī no tās darbības izmaksām. Lai salīdzinātu piedāvājumus, kapitālizdevumi un enerģijas izmaksas tiek novērtētas visā lietderīgā mūža garumā.

Katra produkta iegādei ir pieejams aprēķina instruments, lai aprēķinātu piedāvājumu izmaksu efektivitāti. Produkta specifiska izpildījuma prasības jāieraksta brīvajos lauciņos Excel tabulās saskaņā ar informāciju, kuru nodrošina piegādātāji un iekšējas lietošanas datiem (iekārtas izmantošanas ilgums dienā u.c.). Pamatojoties uz aprēķinu rezultātiem, var salīdzināt piedāvājumus un izvēlēties visekonomiskāko piedāvājumu.

5. Atsauces

- EU: Green Public Procurement

http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

- European Commission on Public Procurement:

http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement

- Directive 2004/17/EC:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0017:EN:NOT>

- Directive 2004/18/EC:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0018:EN:NOT>

- Ecodesign Directive:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:285:0010:0035:EN:PDF>

- IEE Buy Smart:

<http://www.buy-smart.info>

- Collection of statistical information on Green Public Procurement in the EU

http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/statistical_information.pdf

- Collection of statistical information on Green Public Procurement in the EU,
PricewaterhouseCoopers 2008
-